

**Ўзбекистан Республикасы
Халық билимлендириў министрлиги
Жоқары хэм орта арнаўлы билимлендириў министрлиги**

**Әжинияз атындағы
Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты
К.Убайдуллаев атындағы
Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириў
хызметкерлерин қайта таярлаў хэм олардың қәнигелигин
арттырыў институты**

**2015-жыл «Кекселерди қәдирлеў жылы»на бағышланған
«Илим хэм тәлим-тәрбияда алдыңғы тәжирийбелер: изертлеў хэм
нәтийжелер» атамасындағы
Республикалық илимий-теориялық хэм әмелий конференция
МАТЕРИАЛЛАРЫ**

**2015 йил «Кексаларни эъзозлаш йили»га бағишланған
«Фан ва таълим-тарбияда илғор тажрибалар: тадқиқ ва
натижалар» мавзусидаги
Республика илмий-назарий ва амалий анжуман
МАТЕРИАЛЛАРИ**

I бөлим

Нөкис-2015

A'DEP HA'M WATAN

J.Seytkasimov

NMPI ruwx'i'li'q tiykarlari' qa'nigeli 2-kurs magistranti'

Ha'zirgi globallasi'w da'wirinde insan, woni'n' imkaniyatlarini', insanni'n' ja'miyet penen wo'z-ara baylani'sli'li'g'i', insanni'n' du'nyadagi' tutqan worni' ha'm basqa da ma'seleler a'hmiyetli ma'seleler boli'p turg'anli'li'g'i'n' ayti'p wo'tiw kerek. Insan du'nyaga' keler yeken, a'l'bette, woni'n' du'nyaga' filosofi'yali'q ko'z-qarasi' sol wo'zi jasap ati'rg'an ja'miyetlik turmi's penen baylani'sli' halda qa'liplesip, rawajlani'p baradi'. Insan wo'zi jasap ati'rg'an ja'miyette belgilengen etikali'q normalarga' sa'ykes tu'rde is-ha'reketlerin a'melge asi'ri'p woti'radi'. Bul ja'miyetlik ta'rtip-qag'i'yadalar insanni'n' wo'mir joli'n belgilep, wo'zi jasap turg'an jer haqqi'nda teren' filosofi'yali'q woylardi' payda yete baslaydi'. Watan ha'm a'deplilik wo'z-ara baylani'sli' tu'sinikler. Watan haqqi'nda ha'dislerde "Watandi' su'yiw iymannandur" delingen. Bul keltirilgen pikirde watanni'n' muqaddesligi, wonin' insan ushi'n yen' qa'dirli jer yekenligi so'z yetiledi. Insan du'nyaga' keler yeken, wo'zi wo'sken jerdi qa'dirleydi, qa'sterleydi, wo'z tuwi'lg'an jerin yen' qa'dirli insani'nday jaqsi' ko'redi. Soni'n' ushi'n da "Watan anan'day ulli'" dep, xali'q biykar aytqan yemes. Watan haqqi'nda a'jayi'p sezimlar ana su'ti arqali' qan-qani'na, su'yek-su'yegine kirip baradi'. "Watan adamni'n' su'yenishi, maqtani'shi", ana kibi panasi' yesaplanadi'. Sonli'qtan da, biz woni' anag'a ten'ep, ana-watan deymiz, wol bizge ana kibi a'ziz. Watan bul insan ha'm woni'n' ata-babalari'ni'n' kindik qani' tamg'an muqaddes da'rgayi'"[Qa'diriyatlar ma'na'wiyat arnasi'.31]. Wo'z watani'n' qa'dirlep – qa'sterlep biliw, wog'an sadi'q boli'w ha'r bir insanni'n' insani'yli'q wazi'yasi' yesaplanadi', sebebi insanni'n' a'debi, insani'yli'g'i' usi' muqaddes da'rgay menen birgelikte qa'liplesedi ha'm rawajlani'p baradi'. Adamda ana birew bolg'ani'nday, ha'r bir adamni'n' watani' da birew boladi. Watan tan'lanbaydi', watan jalg'i'z ha'm wol wo'zgermes.

Watan haqqi'nda aytqanda babalari'mi'z mi'naday ko'rsetpelerdi beredi: "Wo'zge yelde sultan bolg'ansha, wo'z yelin'de ultan bol". Bunday ko'rsetpeler ulli' babami'z Berdaqti'n' qosi'q qatarlari'nda da keltirilgen. Mi'sali';

"Sultan bolma g'ayri' yelde

Shopan bol tuwg'an jerin'de" [Berdaq tan'lamali' shi'g'armalari': 48]

degen qosi'q qatarlari'nda watanni'n' muqaddes yekenligi, woni'n' ten'i-tayi' joq yekenligi haqqi'nda ku'ta' jaqsi' su'wretlengen. Watan haqqi'nda shayi'r A.Dabi'lovti'n' mi'naday qosi'q qatarlari' keltirip wo'tsek boladi'.

«Yel ushi'n belin buwmasa,

Jigitte nami's bolmasa,

Watan ushi'n tuwi'lmasa,

Qorqaq jigit nege da'rkar» [Ruwx'i'yli'q tiykarlari' woqi'w qollanba: 144]

Haqqi'yqati'nda da, insan wo'z wo'miri dawami'nda watani' ushi'n u'lesin qosi'wi' woni'n' a'diwli minneti boli'p tabi'ladi'. Soni'n' ushi'nda insanni'n' xalqi' menen birgelikte iskerlik yetiwi, birge jan ku'ydirip miynet islewi kerekligin Berdaq babami'zdi'n' wo'z qosi'q qatarlari'nda tasti'yi'qlaydi'.

Jigit bolsan', ari'slanday tuwi'lg'an,

Xizmet yetkil, udayi'na xali'q ushi'n. [Berdaq tan'lamali' shi'g'armalari': 75]

Watan shan'araqtan baslanadi', shan'araq – watanni'n' kishkene bo'lekshesi. A'deplilik, insani'yli'q qa'diriyatlar usi' muqaddes da'rgayda qa'liplestirilip bari'ladi'. Watanpa'rwarli'q patriotli'q dep te ju'rgiziledi. Patriotli'q sezimlerin woyati'w, a'l'bette, wo'zlikti an'law, puqarali'q sezimlerin woyati'w menen baylani'sli' boli'p tabi'ladi'.

A'debiyatlar:

1. Qa'diriyatlar – ma'nawiyat arnasi'. No'kis «Qaraqalpaqstan» 2013-ji'l. 31-bet
2. Berdaq tan'lamali' shi'g'armalari'. «Qaraqalpaqstan» - 1987-ji'l. 48-75-betler
3. Ruwx'i'yli'q tiykarlari' woqi'w qollanba. No'kis 2009-ji'l. 144-bet

ОБЕСПЕЧЕНИЕ УСТОЙЧИВОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА И РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

А.Турбеков –к.э.н.,доцент
НГПИ, кафедра общественные науки

Для обеспечения устойчивости сельского хозяйства и развития сельских территорий необходимы:

- разработка комплексных мер по решению проблемы устойчивого сельского развития и

МАЗМУНЫ:

Пренов Б.Б. Илим ҳам тәлим-тәрбияны биргеликте алып барыу – баслы мақсетмиз	3
Атамуратов Т. Қайта таярлау ҳам кәнигелигин арттырыу: сапалы тәлим ҳам тәрбия мазмунының тийкары.....	5

1. СЕКЦИЯ СОЦИАЛ-ГУМАНИТАР ПӘНЛЕР

Базарбаев Ж. Бабаларымыздың мийрасы – инсанияттың мәнауий байлығы.....	7
Базарбаев Ж. Кеуил философиясы.....	9
Абаев С., Якубов С. Кекселер – мәхеллениң периштеси.....	11
Тлеумуратов М., Тлеумуратова Н. Каракалпакско-узбекские связи в области духовной культуры в XVIII-начала XX-веков.....	12
Кошанов Б.А. Сабир Камалов— государственный деятель каракалпакстана.....	13
Аширов М. Шаңарақта өзликти аңлау мәселеси.....	14
Mambetkarimov R. Insan – wo' mirinde ta'lim ta' rbiyani' n' a' hmiyeti.....	16
Reyimbaev A. Q. Jaslar miyneti ha' m woni' huqi' qi' y ta' rtpke sali' w.....	16
Tilewov Ye. M. Jaslarda huqi' qi' y ma' deniyatti' qa' liplestiriw huqi' qi' y ta' rbiyani' n' a' hmiyetli sha' rti.....	18
Yusupova Y. Axloq va ibo.....	19
Муратбаева А. Ж. Глобалласыу процесслериниң жаслар санасына тәсирлери.....	20
Абатов А., Таңирбергенова З. «Руўхыйлық тийкарлары» пәнин өтиўде «кетекшелер» педагогикалық технологиясы.....	21
Alimbaev I., Kudyarova T. Tarix o' qitish metodikasining predmeti, o' qitish jarayonining tarkibiy qismlari va vazifalari.....	22
Аметов А. Сиясат ҳам әдеп-икрамлылық.....	23
Абатов А. Руўхыйлық тийкарлары» пәнин өтиўде «Туўры жол» педагогикалық усылы ...	24
Турбеков А., Бекжанова Б. Кексалик-миллий кадрийат.....	26
Бийимбетов Ж. Руўхый қәдирийатлардың инсан өмириндеги әҳмийети.....	27
Сағындыков Б.А. 1950-1970 жылларда Қаракалпакстанда аграр индустриал хожалықларын раўажландырыўдағы машқалалар ҳам жетискенликлер.....	28
Жуманиязов Д.Қ., Төрениязова Д.Қ. Каракалпак миллий мәмлекетшилигин қайта тиклеу ушын гүрес.....	29
Есназарова З.Б., Қудайбергенова Б. Орайлық азия ойшылларының дүньяға көз-қарасында шахс ҳам жәмийет қатнасларының айырым теориялық мәселелери.....	32
Ешмуратов Х. Әдеп ҳам намыс.....	35
Ешмуратов Х. Не ушын жасларға жоқары руўхыйлық керек?.....	36
Жақсымова З. Социаллық әдалат пухаралық жәмийет қатнасықларының өлшеми.....	37
Каленов К., Мамутова А. Иш билан таъминлашға кўмаклашувчи давлат жамғармасы (ИТКДЖ), униң даромадларини ташкил этиш манбалари.....	38
Айтимбетова Г., Каленов К. Ўзбекистон республикаси бюджетдан ташқари пенсия жамғармасынинг шакилланиш тарихи.....	40
Камалов О. Сўзлашув одоби – одамийликнинг ёркин кўзгусидир.....	41
Камалова М. Уллы ойшыллардың көз-қарасларында бахыт мәселеси.....	42
Kudyarova T. Mirza Ulug' bek do' retiwshifigindagi oqiw usillarinin' qa' liplestiriliwi.....	43
Kudyarova T., Nuratdinova SH. Tarix o' qitish metodikasining fan sifatidagi o' rni, mohiyati va uni o' qitishning ahamiyati.....	44
Янгибоева М. Ёшлар маънавиятига таъсир этадиган ҳавфлар.....	45
Муратбаева А., Нуруллаева Н. Клонластырыу биоэтика машқаласы сыпатында.....	46
Муратбаева А. Ж. Руўхый әдеп-икрамлылық тәрбия процесиниң социаллық-педагогикалық аспектлери.....	47
Omarova Q. Globallasiwdin' ko' rinis formalari.....	48
Oraqbaeva N., Kudyarova T. Tarix o' qitishda qo' llaniladigan ko' rsatmali vositalar klassifikatsiyasi.....	50
Примбетов Қ. Орта Азияда ҳүким сүрген әйемги мәмлекетлер.....	51
Примбетов Қ., Пириниязова М., Қурбанбаева А. Экология ҳуқықы дереклери.....	52
Примбетов Қ. Тәбиятты ҳуқықый қорғау тарийхы.....	53
Рейимов Д., Кудярова Т. Шайбонийлар даврида тарих илмининг ривожланиши.....	54
Сапарова Г.А. Тәлим процесинде кеңпейилликтин әҳмийети.....	55
Seytkasimov J. A' dep ha' m Watan.....	57